

ภาพลักษณ์ปริทัศน์ พนมยงค์กับการเมืองไทยพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๖

นางสาวมรกต เจวจินดา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๓๗

ISBN 974-584-686-4

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I16943855

THE IMAGES OF PRIDI BANOMYONG AND THAI POLITICS, 1932 -1983

MISS Morakot Jewachinda

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement
for the Degree of Master of Arts

Department of History

Graduate School

Chulalongkorn University

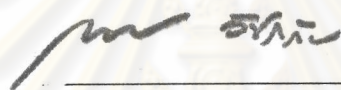
1994

ISBN 974-584-686-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ภาพลักษณ์ปริติ์ พนมยงค์กับการเมืองไทยพ.ศ. ๒๔๗๕ -๒๕๒๖
โดย นางสาวมรกต เจวจินดา
ภาควิชา ประวัติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา

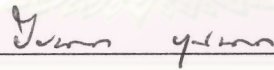
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

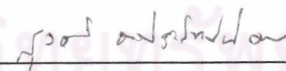
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วังราชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

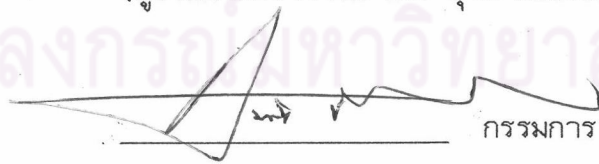
ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.ปิยนาท บุญาค)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมบัติ จันทร์วงศ์)

กรรมการ

(อาจารย์ฉลอง สุนทรวานิชย์)

พิมพ์ที่ศูนย์บรรณคดีวิทยา นิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

มรดก เจวจินดา : ภาพลักษณ์ปรีดี พนมยงค์กับการเมืองไทยพ.ศ. 2475-2526

(THE IMAGES OF PRIDI BA NOMYONG AND THAI POLITICS, 1932-1983.)

อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา, 335 หน้า. ISBN 974-584-686-4

นายปรีดี พนมยงค์ ผู้นำคณะราษฎรสายพลเรือน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการปกครองวันที่ 24 มิถุนายน 2475 เป็นผู้นำทางการเมืองที่ถูกสร้างเรื่องราวในลักษณะตำนานทางการเมืองที่แตกต่างไปจากผู้นำทางการเมืองคนอื่น ๆ ในสังคมการเมืองไทย กล่าวคือ นับตั้งแต่ นายปรีดีเข้ามา มีบทบาททางการเมืองในปี 2475 จนแม้ภายหลังที่นายปรีดีหมดอำนาจทางการเมืองในปี 2490 แล้ว เรื่องราวของนายปรีดีได้รับการนำมาสร้างสอรูปแบบ คือ ภาพลักษณ์ด้านบวกและภาพลักษณ์ด้านลบ โดยภาพลักษณ์ทั้งสองแบบถูกนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองในลักษณะต่าง ๆ ตลอดมา

กระบวนการสร้างภาพลักษณ์นายปรีดี พนมยงค์ ที่เกิดขึ้นในสังคมการเมืองไทยสมัยใหม่มีความหมายต่อสังคมการเมืองไทยในฐานะสัญลักษณ์ของการต่อสู้ทางการเมือง ระหว่างกลุ่มเผด็จการทหารและกลุ่มอนุรักษนิยม-กษัตริย์นิยม กับกลุ่มเสรีนิยมสังคมนิยมในสังคมไทย โดยกลุ่มเผด็จการทหารสร้างภาพลักษณ์ด้านลบของนายปรีดี พนมยงค์ เพื่อสร้างความมั่นคงทางอำนาจให้กลุ่มตนเอง ส่วนกลุ่มอนุรักษนิยม-กษัตริย์นิยมก็มีส่วนสร้างภาพด้านลบของนายปรีดี ด้วยจุดมุ่งหมายให้สถาบันกษัตริย์ดำรงความสำคัญและความหมายในระบอบประชาธิปไตยอย่างเด่นชัด ภาพลักษณ์ด้านลบของนายปรีดี พนมยงค์มีพลังในการรับรู้ของสังคมไทยเป็นเวลานาน แต่สภาพดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไป เมื่อกลุ่มพลังเสรีนิยมและสังคมนิยมได้ผลักดันให้การเมืองไทยหลุดพ้นจากระบอบเผด็จการทหาร และปฏิเสธภาพลักษณ์ด้านลบของนายปรีดี พนมยงค์เพื่อเป็นสัญลักษณ์ประการหนึ่งของการต่อต้านการครอบงำของระบบเผด็จการทหาร

ระยะต่อมา ภายหลังจากการอัญกรรมของปรีดี พนมยงค์แล้ว การต่อสู้ของพลังเสรีนิยมและสังคมนิยมในสังคมการเมืองไทยก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ ทหารและกลุ่มอนุรักษนิยมยังคงมีบทบาทครอบงำการเมืองไทยอยู่ พลังเสรีนิยมจึงได้เคลื่อนไหวสร้างภาพลักษณ์ด้านบวกของนายปรีดี พนมยงค์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการต่อรองทางการเมืองด้วยการใช้สัญลักษณ์

ภาควิชา ประวัติศาสตร์
สาขาวิชา ประวัติศาสตร์
ปีการศึกษา 2536

ลายมือชื่อนิติกร มรกต เจวจินดา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

#C210297 : MAJOR HISTORY

KEY WORD: IMAGE / PRIDI BANOMYONG

MORAKOT JEWACHINDA : THE IMAGES OF PRIDI BANOMYONG AND THAI POLITICS, 1932-1983. THESIS ADVISOR : ASSI. PROF. SUWADEE TANAPRASIT-PATANA, Ph.D. 335 pp. ISBN 974-584-686-4

Pridi Banomyong, the leader of the civilian wing of the People's Party who played an important role in the Revolution of 24 June 1932, was a political leader whose image has been constructed in ways different from other leaders in Thai society and politics. From the time that Pridi began to play a part in politics in 1932 till after his departure from the political state in 1947, his image has been constructed in two different ways, namely positively and negatively. Both these images have subsequently been used as political symbols.

The image-building process in Pridi Banomyong's case has assumed a symbolic significance in Thai society and politics, in the portrayal and playing-out of the struggle between the military dictatorship, the conservatives and royalists, and the liberals and socialists. Those who supported the military dictatorship constructed a negative image of Pridi in order to build up political security for themselves, while the conservatives and royalists played a part in constructing a negative image of Pridi with the aim of maintaining the monarchy's significance in a democratic system. This negative image was very prevalent in Thai society for a long time, but it changed when liberal and socialist groups managed temporarily to rescue Thailand from dictatorship. Liberals and socialists refused to accept the negative image of Pridi Banomyong, as a symbolic defiance of military dictatorship.

After Pridi Banomyong's death the struggle of liberal and socialist forces in Thai politics and society did not manage to achieve lasting success. The military and the conservatives continued to dominate Thai politics. Liberal forces have therefore endeavoured to create a positive image of Pridi Banomyong to use as a symbol in their political struggle.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....ประวัติศาสตร์.....

สาขาวิชา.....ประวัติศาสตร์.....

ปีการศึกษา.....2536.....

ลายมือชื่อนิติกร.....*สมรภาดา เศวตจินดา*.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....*สุวัฒน์ จันทน์*.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เสร็จสิ้นลงด้วยคำแนะนำ ความเปิดกว้าง และการให้กำลังใจจาก
อาจารย์สุวดี ชนประสิทธิ์พัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษา

สำหรับอาจารย์สุวิมล รุ่งเจริญพันธ์ ข้าพเจ้ารู้สึกยิ่งกว่าคำขอบพระคุณในความกรุณาช่วย
อ่าน แก้ไข และเพิ่มประเด็นสำคัญหลายประเด็นให้กับงานชิ้นนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์สมบัติ จันทร์วงศ์ อาจารย์ฉลอง สุนทราวาณิชชัย
อาจารย์ปิยนาด บุนนาค ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งได้กรุณาช่วยชี้จุดอ่อน
หลายจุด ๆ และชี้ให้เห็นแนวทางการเพิ่มประเด็นสำคัญ ๆ ที่ขาดหายไป รวมไปถึงวิธีการตั้งคำ
ถามซึ่งข้าพเจ้าไม่ได้คิดมาก่อน

นอกจากนี้ ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์วิลาสวงศ์ พงศบุตร และอาจารย์ธีรวัต
ณ ป้อมเพชร ที่ได้ให้ความกรุณาและคอยซักถามด้วยความห่วงใยตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนจนถึงขั้น
ตอนสุดท้ายของการเรียน

กราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ และคณาจารย์
ทุกท่านในสาขาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รวมทั้ง "ครู" ของ
ข้าพเจ้าที่โรงเรียนศรียานุสรณ์ "ครู" ผู้พูดถึงโลกกว้างและบอกให้เราเดินทางไปด้วยกันหา

ช่วงเวลาที่ผ่านมา ข้าพเจ้าใช้เวลาส่วนหนึ่งอยู่กับงานชิ้นนี้ ซึ่งเป็นงานค้นคว้าเพื่อ
ตอบคำถามที่ติดค้างอยู่ในใจมากกว่าจะคิดถึงประโยชน์เชิงวิชาการ ในช่วงเวลาว่างข้าพ-
เจ้าได้เรียนรู้ ซึมซับบางเรื่องที่มีมนุษย์เล็ก ๆ จะสามารถสัมผัสและชื่นชมได้ นั่นคือ มิตรภาพ
จากบุคคลหลากหลายที่มา บุคคลเหล่านี้ ได้แก่ ศิริรัตน์ ช่วงสกุล ภักทรวดี ภูษณาภิรมย์
จิรกาญจน์ สงวนพวก สุขสรศักดิ์ แดงศักดิ์ เปรมสิริ ชวนไชยสิทธิ์ สุภาภรณ์ เนตรสงคราม
กรรณิการ์ สาตรปรง สมศรี ชัยฉนิชยา ชะโตโกะ ทวีจิยะ และเรื่องวิทย์ ลิ้มปนาท เหล่า
ผองเพื่อนที่ร่วมเรียนและเล่นมาด้วยกัน

ขอขอบคุณพี่ ๆ น้อง ๆ คือ พี่นก เฌอ หนิง อ้อม นิด อี๊ด และสุกับเอื้อย รวมทั้งเกลอ
เก่าแก่ทุกคนที่ส่งกำลังใจมาช่วย เป็นสิ่งที่ทำให้ข้าพเจ้าบ่มเป็นอันมาก และขอขอบคุณเพื่อนๆ

ที่ธรรมชาติทุกคนที่ได้ช่วยยืมหนังสือ ให้คำแนะนำ ให้การถกเถียงแลกเปลี่ยน และให้ยืมหนังสือในครอบครองตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา หนังสือบางเล่มเจ้าของได้เดินทางไกล ไกลมาก จนข้าพเจ้ายังไม่สามารถมอบคืนได้ และวันที่สามารถมอบคืนได้ หนังสือก็คงจะปราศจากความหมาย จึงหาได้เพียงเก็บไว้เป็นสิ่งระลึกถึงพี่น้อง พี่หยี พี่เลี้ยง พี่ที่จากไปไกล

สำหรับยายกับแม่ ความรัก ความเสียสละ และการให้ที่มีอยู่ตลอดเวลาเป็นสิ่งยิ่งใหญ่เสมอในความรู้สึกของข้าพเจ้า

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ

บทที่

๑ บทนำ

ความสำคัญของปัญหา.....	๑
วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	๖
สมมุติฐาน.....	๖
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๖
๒ ครอบคลุมใหม่กับภาพลักษณ์นายปรีดี พนมยงค์ ๒๔๗๕-๒๔๘๘.....	๘
คณะราษฎรและสถาบันกษัตริย์ในการ เมืองยุคระบอบใหม่.....	๘
ภาพลักษณ์นายปรีดี พนมยงค์กับสังคมการเมืองยุคระบอบใหม่.....	๑๗
๑ ภาพลักษณ์ด้านลบของนายปรีดี พนมยงค์.....	๑๘
๒ ภาพลักษณ์ด้านบวกของนายปรีดี พนมยงค์.....	๓๑
๓ ภาพลักษณ์นายปรีดี พนมยงค์ : "ปีศาจทางการเมือง".....	๕๕
สังคมการเมืองไทยต้นทศวรรษ ๒๔๙๐.....	๕๕
๑ กรณีสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล.....	๕๕
๒ การรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐.....	๖๓
๓ คอมมิวนิสต์กับท่าทีของรัฐบาลทหาร.....	๖๙

กระบวนการสร้างภาพลักษณ์นายปรีดี พนมยงค์.....	๗๓
๑ ภาพลักษณ์นายปรีดี พนมยงค์กระแสหลัก: "ปีศาจทางการเมือง"...	๗๔
- กลุ่มคณะรัฐประหาร.....	๗๔
- กลุ่มอนุรักษนิยม - กษัตริย์นิยม.....	๑๐๒
๒ ภาพลักษณ์นายปรีดี พนมยงค์กระแสใต้.....	๑๓๖
- ความเคลื่อนไหวของนายปรีดี พนมยงค์.....	๑๓๖
- ศิษย์และมิตรบนถนนการเมือง.....	๑๔๑
- ัญญาชนนิกหนังสือพิมพ์.....	๑๔๗
๔ ความคลี่คลายของภาพลักษณ์ด้านลบของนายปรีดี พนมยงค์.....	๑๕๘
สังคมการเมืองไทยหลังกึ่งพุทธกาล.....	๑๕๙
๑ ระบอบเผด็จการทหาร.....	๑๖๐
๒ พลังใหม่ในสังคมการเมืองไทย : นิสิต นักศึกษา ัญญาชน.....	๑๖๖
กระบวนการสร้างภาพลักษณ์ด้านลบของนายปรีดี พนมยงค์.....	๑๗๓
๑ รัฐบาลทหาร.....	๑๗๓
๒ กลุ่มอนุรักษนิยม - กษัตริย์นิยม.....	๑๘๑
ความเคลื่อนไหวของนายปรีดี พนมยงค์ในการสร้างภาพตนเอง.....	๑๙๒
ความเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้สร้างภาพลักษณ์ด้านบวกกลุ่มใหม่.....	๒๑๔
ัญญาชนไทยกับภาพลักษณ์นายปรีดี พนมยงค์.....	๒๒๒
๑ ัญญาชนไทยกับภาพลักษณ์ปรีดี พนมยงค์ ๒๕๐๐-๒๕๑๕.....	๒๒๓
๒ ัญญาชนไทยกับภาพลักษณ์ปรีดี พนมยงค์ ๒๕๑๖-๒๕๑๙.....	๒๓๔
๕ ัญญาชนไทยกับการสร้างนายปรีดี พนมยงค์ให้เป็นสัญลักษณ์.....	๒๔๓
ัญญาชนไทยในสถานการณ์การเมืองที่ผันผวน.....	๒๔๓
ความเคลื่อนไหวของนายปรีดี พนมยงค์.....	๒๕๘
ปรีดี พนมยงค์ : กระบวนการกลายเป็นสัญลักษณ์ของเสรีนิยม.....	๒๖๔
๑ ภาพลักษณ์นายปรีดี พนมยงค์กับท่าทีของัญญาชนหลังวิกฤติ ทางัญญา.....	๒๖๔

๒ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กับการสร้างชาติ ปณมยงค์

๑ ให้เป็นสัญลักษณ์..... ๒๖๗

๓ ความเคลื่อนไหวของปัญญาชนอื่นๆ ๒๗๘

๔ อนุสาวรีย์ปรีดี ปณมยงค์ : การเมืองของสัญลักษณ์..... ๒๘๕

๖ บทสรุป..... ๒๙๕

บรรณานุกรม..... ๒๙๙

ภาคผนวก..... ๓๒๘

ประวัติผู้เขียน..... ๓๓๕

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย